

Барабаш Алла Григорівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного та приватного права
Національного університету «Чернігівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5299-9149>

Тимченко Захар Михайлович,
студент юридичного факультету
Національного університету «Чернігівська політехніка»

ЖОРСТОКЕ ПОВОДЖЕННЯ З ТВАРИНАМИ ЯК ЗАКОНОДАВЧА ДЕФІНІЦІЯ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНОЇ КОНСТРУКЦІЇ

У статті здійснено теоретико-правовий аналіз законодавчої дефініції «жорстокого поводження з тваринами», закріпленої у законодавстві України, з урахуванням особливостей її нормативної конструкції. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю осмислення змісту зазначеного поняття як складного правового явища, що формується на перетині екологічного, кримінального та адміністративного права, а також недостатнім рівнем його дослідження у вітчизняній юридичній науці саме як дефінітивної норми.

У роботі встановлено, що норма-дефініція «жорстоке поводження з тваринами», викладена у Законі України «Про захист тварин від жорстокого поводження», виконує передусім інформативно-узагальнюючу функцію та спрямована на розкриття змісту правової категорії. Виявлено, що структура дефініції поєднує загальні ознаки жорстокого поводження, пов'язані із заподіянням тваринам болю, страждань, тілесних ушкоджень або загибелі, з казуїстичним переліком окремих форм такої поведінки, зокрема нацьковування тварин, залишення їх напризволяще, а також порушення правил утримання, поводження та транспортування.

Обґрунтовано, що норма-дефініція «жорстоке поводження з тваринами» має бланкетний характер, оскільки її зміст конкретизується через інші нормативно-правові акти, які встановлюють відповідні правила поводження з тваринами. Окрему увагу авторами приділено аналізу включення до дефініції суб'єктивного елементу – мотиву правопорушення, зокрема хуліганського або корисливого, що є нетиповим для екологічно-правових норм, які традиційно зосереджені на об'єктивних характеристиках діяння.

Встановлено, що хуліганський мотив відображає демонстративну та соціально деструктивну спрямованість жорстокого поводження з тваринами, тоді як корисливий мотив характеризує його інструментальний характер, за якого тварина розглядається як засіб отримання матеріальної вигоди. Доведено, що включення мотиву до законодавчої дефініції зумовлене прагненням законодавця відмежувати протиправне жорстоке поводження від правомірного впливу на тварин, пов'язаного з господарською, ветеринарною чи іншою об'єктивною необхідною діяльністю.

Зроблено висновок, що законодавча дефініція «жорстокого поводження з тваринами» є складною нормативною конструкцією, яка поєднує елементи різних галузей права та відображає процеси міжгалузевої взаємодії і трансформації правових категорій.

***Ключові слова:** жорстоке поводження з тваринами, норма-дефініція, казуїстична складова, хуліганський мотив, корисливий мотив.*

Постановка проблеми. Становлення правового регулювання захисту тварин від жорстокого поводження має тривалу еволюцію. Одними з перших нормативних актів у цій сфері вважається Закон Мартіна або Закон про запобігання жорстокому та неналежному поводженню з худобою, який був прийнятий у Великій Британії в 1822 році. Більш ранні прецеденти можна знайти в Ірландії, зокрема в «Законі проти оранки тейлами та здирання вовни з живих овець» від 1635 року та у положенні 92 Массачусетського корпусу свобод 1641 року: «Жодна людина не повинна чинити тиранії чи жорстокості до будь-якої нерозумної істоти, яка зазвичай утримується для використання людиною» [1, р. 3].

Із розвитком правового регулювання захисту тварин простежується складність не лише встановлення заборон, а й формулювання самого поняття жорстокого поводження з тваринами. Зміст такого поняття історично визначався поєднанням етичних уявлень про гуманність та практичних інтересів використання тварин у господарській, науковій чи розважальній діяльності. Це зумовлює певну суперечливість правового підходу: з одного боку, тварини виступають об'єктом правової охорони, з іншого, – залишаються об'єктом експлуатації, що ускладнює вироблення універсальних критеріїв жорстокого поводження.

У цьому контексті особливої уваги потребує законодавче визначення жорстокого поводження з тваринами, закріплене в українському праві. Дефінітивні норми, як відомо, характеризуються високим ступенем наукової узагальненості та спрямовані передусім на інформування і систематизацію правових знань, а не лише на регламентацію поведінки. Вони покликані перенести результати теоретичного осмислення відповідного явища у сферу нормативного регулювання. Водночас саме у випадку визначення жорстокого поводження з тваринами постає проблема адекватного поєднання інтелектуального (описового) елементу дефініції з її нормативною функцією. Зазначене зумовлює необхідність дослідження законодавчої дефініції жорстокого поводження з тваринами як складної правової конструкції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика жорстокого поводження з тваринами та їх захисту є предметом значної уваги вітчизняної юридичної науки. Зокрема, численні наукові праці присвячені кримінально-правовій та адміністративно-правовій характеристиці жорстокого поводження з тваринами. Такі дослідження протягом останніх років здійснювали О. І. Баїк, С. Я. Лихова, Р. Г. Песцов, О. І. Ющик, Н. М. Ярмищ. На рівні дисертацій та монографій юридичну відповідальність за жорстоке поводження з тваринами опрацювали І. А. Головка, А. О. Данилевський, Д. О. Калмиков, В. С. Селюков, В. О. Турська. Окрему групу становлять сучасні кримінологічні дослідження, у яких аналізу-

ється динаміка та соціальні передумови жорстокого поводження з тваринами. Зокрема, це праці А. М. Бабенко, О. М. Белоусової, О. Ф. Пірго.

Водночас аналіз наведених наукових джерел дає підстави стверджувати, що більшість досліджень має галузеву спрямованість у межах кримінального або адміністративного права, зосереджуючись переважно на питаннях відповідальності, кваліфікації правопорушень та правозастосовної практики. Натомість екологічно-правовий аспект, а також проблеми нормативного закріплення поняття жорстокого поводження з тваринами як законодавчої дефініції, її змісту та структурних особливостей залишаються недостатньо дослідженими. Отже, існує потреба у теоретико-правовому аналізі жорстокого поводження з тваринами як легітимної дефініції, що й зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Метою даного дослідження є аналіз «жорстокого поводження з тваринами» як легітимної дефініції в праві України.

Виклад основного матеріалу. Згідно зі ст. 1 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження», «жорстоке поводження з тваринами – знущання над тваринами, у тому числі безпритульними, що спричинило їх мучення, завдало їм фізичного болю, страждань, у тому числі спричинило тілесні ушкодження, каліцтво чи загибель, нацьковування тварин одна на одну та на інших тварин, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів, залишення тварин напризволяще, а також інші порушення правил утримання, поводження та транспортування тварин» [2]. Ця норма є насамперед нормою-дефініцією. Загальною характеристикою категорії «жорстокого поводження з тваринами» є те, що таке поводження: 1) проявляється у знущанні над тваринами, що потягло за собою мучення, біль і страждання тварин; 2) спричинило тілесні ушкодження, каліцтво чи загибель тварини.

Казуїстичною складовою норми є зазначення переліку окремих форм жорстокого поводження з тваринами: нацьковування, залишення напризволяще, порушення правил утримання, поводження та транспортування тварин. Досліджуючи класифікацію проявів жорстокого поводження з тваринами, Т. А. Орлова зазначає, що змістом нацьковування тварин одна на одну «є активна форма дій, що свідомо спрямована на те, щоб викликати у однієї або кількох тварин бажання нападати і битися між собою. Жорстокість виражається у тому, що правопорушник усвідомлює, що результатом його дій стане агресія тварини з наступним взаємним спричиненням ушкоджень, включаючи смерть» [3, с. 287].

Незважаючи на термінологічні розбіжності, науковий підхід Т. А. Орлової є важливим для тлумачення законодавчої категорії «залишення тварин напризволяще». З погляду дослідниці, залишення в умовах небезпеки для життя та здоров'я тварини є проявом злочинної бездіяльності власника тварини. «Наслідком може бути стан крайньої виснаженості вихованця, хвороба та смерть. Жорс-

токим поводженням слід вважати поміщення тварини у наступні небезпечні умови: залишення без їжі та доступу до води; залишення у клітках, коробках, контейнерах, що унеможливають рухи тварини; залишення в закритому салоні автомобіля за відсутності в ньому людини за температури повітря більше $+20^{\circ}\text{C}$ та менше $+5^{\circ}\text{C}$; залишення без ветеринарної допомоги хворої або травмованої тварини; замурування у підвальних приміщеннях; залишення домашніх собак на прив'язі, довжина якої становить менше 20 метрів, або залишення сторожових собак на прив'язі, довжина якої становить менше 10 метрів; залишення без можливості сховатися у приміщення чи споруду, прив'язаною під дією прямого сонячного проміння за температури повітря більше $+20^{\circ}\text{C}$ або менше 0°C » [3, с. 286–287].

Щодо порушення правил утримання, поводження та транспортування тварин, ця частина легітимної норми є бланкетним елементом норми-дефініції, який не розкриває змісту жорстокого поводження самостійно, а відсилає до інших нормативно-правових актів. Загальні правила утримання та поводження з тваринами, що виключають жорстокість, встановлені статтями 7, 9, 18 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження». Місцеві правила утримання домашніх тварин затверджуються органами місцевого самоврядування.

Суттєву роль у конкретизації змісту положення про «порушення правил утримання, поводження та транспортування тварин» відіграє Закон України «Про ветеринарну медицину та благополуччя тварин» від 04.02.2021. Положення Закону визначають поняття та стандарти благополуччя тварин, основні вимоги до забезпечення благополуччя тварин, в тому числі при їх утриманні, умертвінні, транспортуванні (ст. 1, ст. 36).

Норми транспортування тварин деталізуються у Правилах транспортування тварин, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 16.11.2011 № 1402. Виходячи з положень Постанови, транспортування тварин розглядається не як суто технічний процес їх переміщення, а як діяльність, що повинна здійснюватися з урахуванням біологічних, видових та індивідуальних особливостей тварин, забезпеченням належних умов утримання, доступу до корму і води, а також із застосуванням засобів, які унеможливають травмування та мінімізують стрес.

Нетиповим для законодавчих дефініцій в екологічному праві є часткове включення до норми *мотиву* правопорушення. Згідно з ч. 1 ст. 296 Кримінального кодексу, хуліганством є «грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом» [4]. Відповідно до ст. 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення, дрібним хуліганством є «нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян та інші подібні дії, що порушу-

ють громадський порядок і спокій громадян» [5]. Із визначень КК та КУпАП слідує, що хуліганські мотиви поведінки завжди пов'язані з порушенням громадського порядку та неповагою до суспільства. На думку вчених, у «загальному розумінні хуліганський мотив вбачають в грубо зневажливому відношенні до всього суспільства в цілому, в бажанні протиставити себе суспільній думці, нормам моралі, продемонструвати своє “перевершення”, грубу силу тощо» [6, с. 50].

Прикладами жорстокого поводження з тваринами з хуліганських мотивів є такі: група підлітків у дворі записує на телефон, як вони знущаються з безпритульної тварини, після чого викладають відео в соціальні мережі «для лайків» і коментарів (мотив: привернення уваги, самоствердження); особа, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, у громадському місці починає жорстоко поводитися з твариною, реагуючи на зауваження оточуючих ще більш агресивно (мотив: демонстративна неповага до суспільства); особа, роздратована побутовими обставинами, безпричинно зриває агресію на тварині, яка опинилася поруч, не переслідуючи жодної практичної мети (мотив: емоційна розрядка за відсутності раціональної цілі). Наведені приклади свідчать, що хуліганський мотив у жорстокому поводженні з тваринами характеризується демонстративною неповагою до суспільства, прагненням до самоствердження через насильницьку поведінку та відсутністю будь-якої конструктивної чи об'єктивно необхідної мети.

З погляду Н. І. Устрицької, «корисливий мотив – це мотив отримання наживи, прагнення збагачення завдяки вчиненню кримінального правопорушення» [7, с. 190]. Типовими прикладами жорстокого поводження з тваринами, вчиненого з корисливих мотивів, є: організація собачих, півнячих боїв (отримання прибутку від ставок, плати за перегляд або участь), надання фотопослуг з використанням тварин (отримання оплати від клієнтів), експлуатація коней або циркових тварин з перевищенням їх фізіологічних можливостей (систематичне позбавлення відпочинку, ненадання належного лікування з метою мінімізації витрат і максимізації прибутку), незаконне розведення тварин у неволі (утримання без ветеринарного контролю, в неналежних умовах з метою отримання доходу від продажу), використання тварин для жеребкування (навмисне виснаження тварини чи каліцтво з метою отримання грошових коштів від перехожих). У наведених випадках визначальною є спрямованість поведінки на отримання матеріальної вигоди, що зумовлює системний характер експлуатації тварин та ігнорування їх благополуччя.

Показово, що навіть у державах із високим рівнем нормативного забезпечення благополуччя тварин, зокрема в межах Європейського Союзу, повністю усунути жорстоке використання тварин з корисливою метою не вдається. Так, корида й надалі дозволена в Португалії, окремих регіонах Іспанії та на півдні Франції, що супроводжується системним заподіянням шкоди тваринам [8]. Про-

довжує використовуватись практика примусового годування гусей для виробництва фуа-гра, хоча зі ст. 14 Директиви Ради 98/58/ЄС від 20.07.1998 щодо захисту тварин, що утримуються для сільськогосподарських цілей, слідує: свобода пересування тварини, виходячи з її виду та у відповідності з накопиченим досвідом та науковими знаннями, не повинна обмежуватись таким чином, щоб завдавати тварині непотрібні страждання чи шкоду (ст. 7); жодну тварину не можна годувати чи напувати таким чином, щоб це спричиняло непотрібні страждання чи шкоду (ст. 14) [9]. Нагадаємо, що в процесі відгодівлі гусей для отримання жирної печінки вони утримуються у спеціальних клітках, які обмежують рухи та дозволяють птиці рухати лише головою. Протягом кількох тижнів птахів піддають примусовому годуванню великою кількістю зерна через спеціальну трубку, яку 2–3 рази на день вводять безпосередньо у горло. Попри загальні заборони заподіяння тваринам страждань, примусове вигодовування гусей фактично зберігається у низці держав-членів ЄС, зокрема у Франції, що пояснюється апеляцією до культурних традицій та положень про повагу до національної спадщини, закріплених у Лісабонському договорі (Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, signed at Lisbon, 13 December 2007). Отже, навіть у межах розвинених правових систем економічні інтереси та традиційні практики нерідко превалюють над вимогами забезпечення благополуччя тварин, що свідчить про складність подолання жорстокого поводження з ними, зумовленого корисливими мотивами.

Якщо хуліганський мотив відображає демонстративну, соціально деструктивну природу жорстокості, то корисливий мотив характеризує її інструментальний характер, за якого тварина розглядається як засіб отримання економічної вигоди.

Включення мотиву до екологічно-правової дефініції є нетиповим явищем, що потребує окремого пояснення. Як правило, дефініції в екологічному праві мають об'єктивний характер, тобто описують зовнішні прояви поведінки, стан об'єктів або їх властивості і не охоплюють ознак суб'єктивної сторони. Основною причиною введення мотиву до визначення жорстокого поводження з тваринами, на наш погляд, є бажання законодавця відмежувати жорстоке поводження з тваринами від правомірного впливу на них, зумовленого господарською, ветеринарною або іншою об'єктивно необхідною діяльністю. Наприклад, забій тварини допускається з метою харчування, але визнається жорстокістю, якщо здійснюється заради розваги.

Включення мотиву до легітимного визначення жорстокого поводження з тваринами водночас свідчить про міжгалузеву природу відповідного правового регулювання, зокрема запозичення кримінально-правових конструкцій, що мають психологічну основу. На прикладі введення мотиву (категорії кримінально-

го права) до екологічної дефініції «жорстокого поводження з тваринами» можна спостерігати таке явище, як трансформація змісту правових понять, проникнення правових категорій з однієї галузі в іншу, формування міжгалузевих правових інститутів. Жорстоке поводження з тваринами є одночасно категорією екологічного права і складом кримінального діяння. Тому законодавець «запозичує» категорії кримінального права до екологічного права.

Висновки. За результатами проведеного дослідження встановлено, що визначення жорстокого поводження з тваринами, закріплене у законодавстві України, є нормою-дефініцією, спрямованою на розкриття змісту відповідного правового явища. Дефініція поєднує загальні ознаки жорстокого поводження (заподіяння тварині болю, страждань, тілесних ушкоджень або загибелі) із казуїстичним переліком окремих форм такої поведінки (нацьковування, залишення напризволяще, порушення правил утримання, поводження та транспортування тварин), який не є вичерпним.

Встановлено, що зазначена норма має бланкетний характер, оскільки її зміст конкретизується через систему спеціального законодавства. Особливістю законодавчої дефініції є включення до її структури суб'єктивного елементу – мотиву (хуліганського або корисливого), що є нетиповим для екологічно-правових норм, які традиційно мають об'єктивний характер. Хуліганський мотив відображає демонстративну та соціально деструктивну спрямованість поведінки, тоді як корисливий мотив характеризує її інструментальний характер, за якого тварина розглядається як засіб отримання економічної вигоди.

Обґрунтовано, що включення мотиву до законодавчого визначення жорстокого поводження з тваринами зумовлене прагненням законодавця відмежувати протиправне жорстоке поводження від правомірного впливу на тварин, пов'язаного з господарською, ветеринарною або іншою об'єктивно необхідною діяльністю. Водночас така конструкція свідчить про міжгалузевий характер відповідного правового регулювання та поєднання у ньому елементів екологічного і кримінального права.

Проведене дослідження дає змогу глибше осмислити зміст відповідного поняття та може бути використане для подальшого вдосконалення правового регулювання у сфері захисту тварин від жорстокого поводження.

Список використаних джерел

1. Sabine Brels. The UN-iversalization of Animal Welfare Law. The Global Journal of Animal Law. 2022. Vol. 10, № 2. P. 1–22. URL: https://www.wellbeingintlstudiesrepository.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1000&context=eth_law
2. Про захист тварин від жорстокого поводження: Закон України від 21.02.2006. № 3447-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 27. Ст. 230.
3. Орлова Т. А. Щодо питання про класифікацію та характеристики проявів жорстокого поводження з тваринами. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального*

- процесу в умовах воєнного стану: тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25 листоп. 2022 р.). Харків, 2022. С. 284–288. DOI: 10.5281/zenodo.7339681. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi71/0052090.pdf> (дата звернення: 08.05.2026).
4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
 5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон УРСР від 07.12.1984 № 8073-X. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.
 6. Галемін О. А., Терещенко А. І., Шаблистий В. В. Особливості кваліфікації хуліганства поєднаного із опором працівнику поліції під час охорони громадського порядку / за заг. ред. В. В. Шаблистого. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2019. 63 с. URL: https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/3125/1/%D0%A5%D1%83%D0%BB%D0%B8%D0%B3%D0%B0%D0%BD_%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82%20%D0%B2%20%D0%BF%D0%B5%D1%87%D0%B0%D1%82%D1%8C.pdf
 7. Устрицька Н. І. Корисливий мотив у складах кримінальних правопорушень проти власності. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право*. 2025. Вип. 91, ч. 4. С. 189–193. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.4.25>. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/11/27-3.pdf>
 8. Eight-year analysis of bullfighting injuries in Spain, Portugal and southern France / A. Reguera-Teba, I. Martínez-Casas, P. Torné-Poyatos et al. *Scientific Reports*. 2021. Vol. 11. Article 16006. DOI: <https://doi.org/10.1038/s41598-021-94524-7>. URL: <https://doi.org/10.1038/s41598-021-94524-7> (accessed: 08.04.2026).
 9. Council Directive 98/58/EC of 20 July 1998 concerning the protection of animals kept for farming purposes. Official Journal of the European Communities. 1998. L 221. P. 23–27. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1998/58/oj/eng> (accessed: 08.04.2026).

Alla Barabash, Zakhar Tymchenko. Cruelty to animals as a legislative definition: theoretical and legal characteristics and features of the normative construction

The article provides a theoretical and legal analysis of the legislative definition of “cruelty to animals” as enshrined in Ukrainian law, with due regard to the specific features of its normative construction. The relevance of the study stems from the need to conceptualize this notion as a complex legal phenomenon situated at the intersection of environmental, criminal, and administrative law, as well as from the insufficient attention paid to it in Ukrainian legal scholarship specifically as a definitional norm.

The purpose of the study is to analyze “cruelty to animals” as a legitimate legal definition in Ukrainian law. It is established that the definitional norm “cruelty to animals”, as set out in the Law of Ukraine “On the Protection of Animals from Cruelty”, primarily performs an informative and generalizing function and is aimed at revealing the content of the relevant legal category. It is found that the structure of the definition combines general characteristics of cruelty, associated with causing animals pain, suffering, bodily injuries or death, with a casuistic list of specific forms of such conduct, including incitement of animals against each other, abandonment, as well as violations of rules of keeping, handling and transportation of animals.

It is substantiated that the definitional norm “cruelty to animals” has a blanket character, since its content is specified through other regulatory legal acts establishing relevant rules for the treatment of animals. Particular attention is paid to the inclusion of a subjective element in the definition, namely the motive of the offense (hooligan or mercenary), which is atypical for environmental law norms that traditionally focus on the objective characteristics of conduct.

It is established that the hooligan motive reflects the demonstrative and socially destructive nature of cruelty to animals, whereas the mercenary motive characterizes its instrumental nature, where the animal is treated as a means of obtaining material benefit. It has been proven that the inclusion of the motive in the legislative definition is due to the legislator’s desire to distinguish unlawful cruel treatment from lawful impact on animals related to economic, veterinary, or other objectively necessary activities.

It is concluded that the legislative definition of “cruelty to animals” constitutes a complex normative construction that combines elements of different branches of law and reflects the processes of intersectoral interaction and transformation of legal categories.

Keywords: *cruelty to animals, definitional norm, casuistic component, hooligan motive, mercenary motive.*

*Дата першого надходження статті до видання: 07.04.2026 р.
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 16.04.2026 р.*

УДК 342.9:347.951
DOI 10.31558/2786-5835.2026.1.1.28

Краковська Анжеліка Євгеніївна,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри господарського та адміністративного права
Донецького національного університету імені Василя Стуса
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0577-8909>*

Сушко Олег Олександрович,
*доктор філософії у галузі права, старший викладач
кафедри господарського та адміністративного права
Донецького національного університету імені Василя Стуса,
Суддя Сьомого апеляційного адміністративного суду
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1127-5398>*

Антонюк Софія Русланівна,
*здобувачка вищої освіти
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ СУДОВИХ РІШЕНЬ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Стаття присвячена актуальним проблемним питанням судового контролю за виконанням судових рішень в адміністративному судочинстві України та його ефективності. У статті досліджено актуальний стан та перспективи розвитку судового контролю за виконанням судових рішень в адміністративному судочинстві України, проаналізовано чинне законодавство та практика його застосування. Наголошено, що реальне та своєчасне виконання судового рішення є невід’ємною складовою права на судовий захист і завершальною стадією адміністративного судочинства, без якої правосуддя втрачає свій практичний зміст. Виявлено ключові причини низької ефективності судового контролю, серед яких диспозитивний характер відповідних повноважень суду, відсутність чітких критеріїв оцінки звітів про виконання судових рішень, формалізм таких звітів, обмежена результативність штрафних санкцій, а також фінансово-організаційні чинники виконання рішень. Проаналізовано чинний механізм контролю через призму статей Конституції України, КАС України та інших актів. Особливу увагу приділено новелам закону 2024 року, які запровадили штрафні санкції керівників суб’єктів владних повноважень, членів колегіального органу та обов’язковість встановлення судового контролю у резолютивній частині рішення.